

PISM

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

NR 82/2025, 2 GRUDNIA 2025 © PISM

KOMENTARZ

Polsko-niemieckie konsultacje międzyrządowe – zbliżenie stanowisk bez przełomu

Łukasz Jasiński

Polsko-niemieckie konsultacje międzyrządowe, które miały miejsce 1 grudnia br. w Berlinie, dotyczyły współpracy w dziedzinach bezpieczeństwa, gospodarki i infrastruktury oraz upamiętnienia ofiar II wojny światowej, w tym materialnego zadośćuczynienia. Podstawą wzajemnych relacji ma być w dalszym ciągu współpraca w ramach NATO i UE. W sferze bilateralnej największą zmianą jest zapowiedź zawarcia w przyszłym roku polsko-niemieckiej umowy obronnej.

Na jakiej podstawie toczą się i jaką rolę odgrywają konsultacje?

Podstawą prawną regularnych konsultacji (pierwotnie na szczeblu szefów rządów i ministrów spraw zagranicznych) jest Traktat o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 17 czerwca 1991 r. Konsultacje rozszerzono w 1997 r. o spotkania przedstawicieli innych resortów, analogicznie do formatu współpracy niemiecko-francuskiej. W praktyce częstotliwość konsultacji wynikała z woli politycznej obu państw i stanu stosunków dwustronnych (np. w latach 2018–2024 spotkania nie odbyły się). Konsultacje stanowią okazję do koordynacji stanowisk i opracowania wspólnych projektów, a deklaracje końcowe nie mają charakteru wiążącego. Dlatego np. przyjęty na [ubiegłorocznych konsultacjach](#) „Plan działania”, w którym wymieniono ponad 40 dziedzin możliwej współpracy, nie został zrealizowany. Powodami były brak woli i [kryzys polityczny w Niemczech](#) zakończony przyspieszonymi [wyborami do Bundestagu](#) oraz [zmianą rządu](#).

Jakie cele przyświecały rządowi obu państw podczas tegorocznych konsultacji?

W obliczu amerykańsko-ukraińskich i amerykańsko-rosyjskich [negocjacji o zakończeniu wojny](#) premier Polski i kanclerz Niemiec chcieli zademonstrować wolę dalszego militarnego i dyplomatycznego wspierania Ukrainy. W wymiarze bilateralnym, mając na uwadze niepowodzenie we wdrażaniu postanowień ubiegłorocznych konsultacji, dążyli oni do wskazania kilku kluczowych dziedzin, w których już istniejącą współpracę można szybko pogłębić, a kwestie sporne pozostawili do dalszych negocjacji. Polsce zależało na zwiększeniu niemieckiego zaangażowania w obronę wschodniej flanki NATO, uzyskaniu postępu w kwestii upamiętnienia ofiar niemieckiej okupacji Polski i zadośćuczynienia dla żyjących ofiar wojny. Dla Niemiec zaś kluczowe były kwestie gospodarcze, zwłaszcza dotyczące konkurencyjności. Aby podkreślić otwartość na dialog w kwestiach historycznych, obie strony jeszcze przed konsultacjami zapowiadały działania na rzecz zwrotu Polsce dzieł sztuki zagrabionych przez III Rzeszę.

KOMENTARZ PISM

Jakie są najważniejsze ustalenia?

Najważniejsze ustalenia dotyczą kwestii bezpieczeństwa. Niemcy będą kontynuować zaangażowanie w misję Sojuszu, takie jak [Straż Bałtycka \(Baltic Sentry\)](#). Niemiecki rząd deklaruje także inwestycje w infrastrukturę drogową i kolejową na granicy polsko-niemieckiej, m.in. we Frankfurcie nad Odrą, co ma znaczenie zarówno dla współpracy gospodarczej, jak i szybszego przetrzutu wojsk na wschodnią flankę NATO. Zapowiedziano także rozbudowę systemu rurociągów Sojuszu, które podobnie jak przed 1989 r. kończą się w Niemczech. Aby łączyć wsparcie dla Ukrainy ze wzmacnianiem własnego bezpieczeństwa, Polska i Niemcy będą współpracować przy rozwijaniu Centrum Analiz, Szkolenia i Edukacji NATO–Ukraina w Bydgoszczy. Nowym elementem współpracy dwustronnej ma być zawarcie w 2026 r. umowy obronnej, prawdopodobnie przypominającej [polsko-francuski traktat z Nancy](#). Ministerstwa obrony obu państw mają też powołać grupę roboczą, która ma wskazywać te obszary, w których współpraca – m.in. przemysłów zbrojeniowych obu państw – byłaby szczególnie korzystna. Ważną sferą koordynacji działań ma być gospodarka, a zwłaszcza wspólne starania na forum UE o deregulację i wzmacnianie konkurencyjności. W sferze polityki pamięci strony zapowiedziały postawienie w Berlinie pomnika polskich ofiar wojny w miejscu odsłoniętego 1 września prowizorycznego obelisku. Nowym polem współpracy ma być restytucja dóbr kultury zrabowanych przez III Rzeszę, które znajdują się w zasobach

niemieckich instytucji. Na początek ogłoszono zwrot Polsce ponad 70 zabytków wywiezionych z Warszawy i Malborka.

Jakie są perspektywy i ograniczenia dalszej współpracy?

Filarami polsko-niemieckich relacji pozostaje współpraca w dziedzinie bezpieczeństwa oraz gospodarcza, głównie w ramach NATO i UE. Część projektów wskazanych w deklaracji końcowej, takich jak np. rozbudowa rurociągów, wpisuje się w plany Sojuszu. W relacjach bilateralnych największe zmiany może przynieść zapowiedziana na przyszły rok nowa umowa obronna, której kształt będzie przedmiotem negocjacji. W odróżnieniu od ubiegłorocznych konsultacji strony nie wspomniały o Trójkącie Weimarskim, co wskazuje na ograniczoną rolę tego formatu. Pozytywny wynik konsultacji nie oznacza jednak przełomu. Istniejące problemy w relacjach bilateralnych, takie jak niemiecki brak zrozumienia dla roli pamięci historycznej w Polsce oraz tendencje Niemiec do pomijania Polski w najważniejszych formatach, pozostały bowiem nierozwiązane. Mimo deklaracji kanclerza Merza o roli relacji z Polską pierwszeństwo dla Niemiec nadal będzie miała w współpracy z Francją i Wielką Brytanią w ramach grupy E3. Niezależnie od presji ze strony polskich władz, Niemcy, które opierają się na błędnym przekonaniu o całkowitym rozliczeniu się z przeszłością, pozostają niechętne wypłaceniu zadośćuczynienia żyjącym ofiarom wojny, co – ze względu na emocje społeczne, jakie ta kwestia budzi w Polsce – będzie osłabiało wzajemne relacje.